

Zwalmbeekroute

Zwalm

De gemeente Zwalm is sinds 1977 de fusie van twaalf landelijke dorpen: Munkzwalm, Nederzwalm-Hermelgem, Roborst, Rozebeke, Sint-Blasius-Boekel, Sint-Denijs-Boekel, Sint-Maria-Latem, Paulatem, Beerlegem, Meilegem, Hundelgem en Dikkele.

De Zwalmstreek wordt gekenmerkt door de Zwalmbeek, een onstuimig riviertje dat zijn bronnengebied heeft in Flobecq en uitmondt in de Schelde te Nederzwalm-Hermelgem. De beek was destijds de energiebron voor vele watermolens. Getuigen hiervan zijn de Bostmolen in Roborst, de Zwalmolen in Munkzwalm, de IJzerkotmolen in Sint-Maria-Latem, Terbiestmolen in Nederzwalm-Hermelgem en de Boembekemolen op de grens tussen Rozebeke en Michelbeke (Brakel).

Wandelen langs de Zwalmbeek

De wandeling langs de Zwalmbeek is **uitgestippeld in lusvorm** en naargelang wens en vermogen kunnen wandelingen gemaakt worden die variëren tussen 2 en 11 km.

Als **startplaats** is er ruime keuze. Want zowel aan de Terbiestmolen, de IJzerkotmolen of de Zwalmolen is er voldoende parking.

Het pad langs de Zwalmbeek is **deels verhard** en relatief makkelijk begaanbaar met de kinderwagen.

Horeca-gelegenheid is er meer dan voldoende op deze wandeling: streekbieren, snacks, zoetigheid of uitgebreid tafelen? Het kan in de Terbiestmolen, de IJzerkotmolen, ter Swaelm, Klein Zwisterland of de Zwalmolen.

Bezienswaardig

De geschiedenis van de **Terbiestmolen** gaat terug tot voor 1063, toen de molen behoort tot het Graafschap van Vlaanderen die de inkomsten schonk aan de Benedictijnerabdij van Enname. Wellicht was de molen een koren- en oliemolen. Rond 1870 werd de olieslagerij stopgezet en werd er enkel nog graan gemalen. Later in 1889 werden er twee verdiepingen bijgebouwd, wat verklaart waarom deze molen groter is dan de andere en ook een industrieel-archeologisch uitzicht heeft. Het molenwiel bevindt zich, in tegenstelling tot de andere molens, binnen het molengebouw. Dit had als voordeel dat er ook bij vriestemperaturen in de winter kon gemalen worden. De afleidingsbeek, maalbeek genaamd, dient om het waterrad te doen draaien en loopt via een ondergronds gewelf onder het molenhuis en de straat de molen binnen. Tijdens de eerste wereldoorlog werd door de Duitse bezetters een tweede wiel aan de buitenzijde geplaatst voor het opwekken van elektriciteit maar daar is enkel de generator van over gebleven. De laatste molenaar van de Terbiestmolen kwam om het leven bij het smeren van de assen van het molenwiel.

Er wordt gezegd dat de **IJzerkotmolen**, die als graanmolen al vermeld wordt in 1412, de oudste papiermolen van de Nederlanden is. In deze molen werd geschept papier gemaakt vanaf 1571. Maar de molen bleef niet in de papierbranche, want begin 17de eeuw werd hij een ijzersmeedmolen (vandaar vandaag nog zijn naam), halverwege de 17de eeuw tot eind 18de eeuw een kopermolen. Daarna een oliemolen en eind 19de eeuw werd zijn mechanische gebruikt voor het spoelen van de flessen van een aanpalende brouwerij. De voorbije twee eeuwen is de IJzerkotmolen opnieuw een graanmolen, zoals in zijn begindagen. Recht tegenover de molen zie je het oude Stampkot (vandaag restaurant) waar lijnzaad al stampend verwerkt werd tot olie.

In de nabijheid van de **IJzerkotmolen** ligt **Klein Zwitserland**, wat een rare benaming is te midden van de Vlaamse Ardennen. Het achterliggende verhaal heeft te maken met de sluizen en de waalput, die het debiet regelen en in tegenstelling tot bij andere watermolens niet gelegen zijn in de onmiddellijke nabijheid van de molen. Ze liggen op een kleine afstand en daarom werd voor de sluiswachter een huis gebouwd aan de sluis zelf. Aangezien er met sluiswachters alleen niet genoeg te verdienen viel, richtte hij zijn huis ook in als herberg en koos de naam 'Klein Zwitserland' omdat hij in zijn verbeelding de heuvels vergeleek met bergen, de waalput met een meer en de sluis met een waterval.

De **Zwalmolen** of Molen Ten Berge is zeker ouder dan het jaar 1040, want in dat jaar wordt hij geschonken aan de Gentse Sint-Pietersabdij van Gent. Naast de oorspronkelijke functie, het malen van koren en lijnzaad, werd de molen door de jaren heen ook gebruikt voor het malen van cichorei, maïs, rijst en tabak.

In 1962 verloor hij zijn economisch belang en stopte hij met malen, maar in de decennia daarna verhoogden zijn erfgoed- en toeristische waarde systematisch. Deze molen is een echt uithangbord geworden voor de industriële en economische geschiedenis en toeristische mogelijkheden van de streek.

De molen behoort vandaag tot het patrimonium van de Provincie Oost-Vlaanderen, is onderwerp geweest van grondig archeologisch onderzoek en werd in 2010 in zijn volle glorie gerestaureerd. De molen produceert nu ook groene stroom door toevoeging van een kleine waterkrachtcentrale.

Aan het brugje over de Zwalmbeek zien we de **gedenksteen aan Omer Wattez**, een schrijver die de Zwalmstreek in zijn gedichten en novellen beschreef en zo voor het eerst naambekendheid gaf aan de streek, alsook aan de 'Vlaamse Ardennen'. Hij wordt dan ook de pionier van de Zwalmstreek genoemd.

Rekegemstraat 26 – 9630 Zwalm (Munkzwalm)
toerisme@zwalm.be